

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Մ Ի Գ. Ի Ս Ր Ա Յ Է Լ Ե Ա Ն

* * *

«Ով որ վերք ունի
Նա էլ հրդ ունի»

31.99
-83

Թիֆլիզ 1904 թ. .

Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» Մխ. փողոց N6 81

89
1/2

896.99

h-83

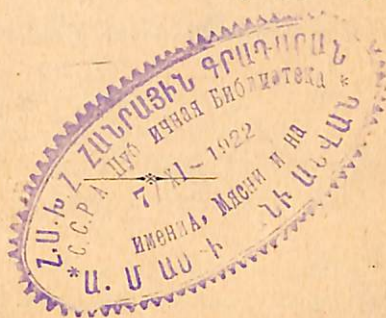
կ.կ.

* * *

83-1-18

1001
1766

«Ով որ վերք ունի
Նա էլ կբզ ունի».

ԹԻՖԼԻՉ 1904

Տպարան «Ե Ն Ը Ն Ե Ր Ե Ն Ե Ն Ե Ն» Միքայել փող. 81.

Дозволено цензурою, 7 Окт. 1903, Тифлисъ.

* * *

Բըբըրևած սըրտիս խո՛ր վէրքերիցն եմ,
 Ես իմ սրտառուէ կրգերը հիւանդ
 Ջարդևած քնարիս բեկ լարերիցն եմ
 Կայծել իմ խորքը՝ սգաձայն հնչել:

Օ՛, դու մի՛ ծաղրիր իմ մաղձոտ երգեր,
 Իմ փշուր լարեր—ես մեղաւոր չեմ.
 Ծընւել եմ այսպէս, տանջւել անընկեր,
 Ես նեղ օրերի նեղսիրտ երգիչ եմ:

Ես տողորւած եմ, տանջանքի բովում,
 Հըրակէզ մտքի բարձը թըռիչքով.
 Ես տառապում եմ, վշտի երկունքում,
 Իմ խոր վէրքերի բուռըն յուզմունքով:

Ծաղրւած իգէալ, ցաւով համակւած,
 Ես թոյն եմ ժայթքում, արցունքի հեղեղ.
 Ներիր, հիւանդ եմ, անսահման յոգնած,
 Ես մըրմընջում եմ, տանջւած իմ ուղեղ:

* * *

Ա՛խ, ինձանից մի սահանջէք
Ուրախ տաղեր երգելու . . .
Ես հիւանդ եմ, հանգիստ տըւէք,
Ես սիրտ չունեմ հըրճելու . . .

Տխուր, լալուկ են իմ երգեր,
Ես չեմ երգում գեղ գարուն.
Սաւար, մըթին են իմ մըտքեր,
Իմ հոգին է ձեր աշուն:

* * *

Ա՛խ, դու սիւ ես, ó, լուռ ոգի,
Որ ամեն ժամ անձկալի,
Միշտ իմ սրտում մըտորմունքի
Ձերմ ես վառում թախծալի:

Որ մըտախոհ մերթ լացում ես
Սաչիս առաջ գըլխակոր,
Եւ իմ ճակատ հուր՝ թացում ես,
Ինձ հետ վշտում սրտկոտոր:

Որ շողում ես մերթ իմ հոգում
Տխուր, շըւար վիճակով,
Համըոյրդ ցաւ—սիրտ կըրակում
Սիրոյ, վշտի տանջանքով:

Ա՛խ, դու սիւ ես, ó, լուռ ոգի,
Որ ամեն ժամ անձկալի՝
Մաշում ես ինձ կեանքի երգի
Կարօտովը թախծալի:

* * *

Մի կաթիլ արցունք փոխ տոնը ինձ, ընկեր,
Ես լալ եմ ուզում.
Վիշաք պատուում է իմ սիրտ կարեվէք,
Սգալ եմ ուզում:

Մարդիկ ինձանից երես են դարձրել,
Չունեմ մխիթար.
Իմ հոգուն ծանր թախիժ է պատել,
Տանջում չարաչար:

Ա՛խ, այսպէս կրժքիս կեանքը ծանրացաւ,
Բեռն զգալի.
Յուզեց փոթորիկ—իմ ոյժը հատաւ,
Հանգիստ թունալի:

Եւ այս դառնութեան տաղնապի ժամին
Հոգի առնելու՝
Մի կաթիլ արցունք, ընկեր իմ անդին,
Փոխ տոնը լացելու:

* * *

Օ՞, ես մահը երազել եմ,
Երազել եմ կարօտով.
Ես լացել եմ, առգորւել եմ,
Գայ թե՛ն առնէ ինձ շուտով:

Ես իմ մխաքը թըռցրել եմ
Մահու հրեշտակ կանչելու.
Արցունքն աչքիս ըսպասել եմ,
Որ անկար եմ տանջւելու:

Է՛լ իմ բորբոք յոյզեր չըկան,
Ես ապրում եմ յուսակալուր.
Որ կրում եմ անարգ շղթան՝
Կեանքում մենանկ ու ախուր:

ԸՆԿԵՐԻՍ

Եւ դու տխրում ես, ընկեր, դեռ մանուկ
Ծեր ենք լիովին, թո՛յլ, անօգնական,
Որ այս մեր կեանքում լեղի ու անձուկ
Շատ ենք երազել, տանջել բաւական,
Որ իզուր տեղը ուղեղ ենք մաշել,
Մենք տառապել ենք լաց ու կսկիծով.
Վիրաւոր սրտով շատ ենք մորմորել,
Չարժէ այլ կըս ապրել յուսալով.
Այս ծանր օրին, երբ որ լըքած ենք,
Մեր սրտեր խոցւած—փուշ ու արնալի,
Ա՛խ, երբ մի կաթիլ արտօսը հունենք
Ողբանք մեր գլուխ, մեր կեանք վշտալի:

Ինչո՞ւ, դառնացած, ծեր ենք, ասում ես,
Թո՛յլ, անօգնական, երբ դեռ ոյժ ունենք.
Ի՞նչ անենք, որ մենք, ինքդ էլ գիտես,
Դեռ կըս մանուկ ծովի նաւորդ ենք.
Ի՞նչ անենք, որ մենք յարածուփ ծովում

Ալիքների դէմ կըուի ենք մտել,
Տառապած սրտով այդ ծանր կուում
Շատ ենք մենք լացել, շատ ենք երազել.
Օ՛, չէ դեռ յուսով կարող ենք ապրել,
Մենք լող լքած ենք, բայց ոչ թէ խաբւած.
Օ՛, չէ տակաւին կարող ենք կուել,—
Ա՛խ, զուր ես տխրում, ընկեր իմ սիրւած:

* *
* *

Ես արտասուել եմ՝

Այնքան ջերմաջերմ մուժ գիշերները,
Որ բուռն վշտից ես բռնկւել եմ . . .

Ա՛խ, յուզումները՝
Ինձ ցաւ են նիւթել—ե ես տանջւել եմ,
Լնու մորմորել եմ . . .

Արցունքից խեղդւած՝

Ամուր գրկել եմ ես իմ ծկերը
Անլուր հեծեծել—սէրտս խոցոտւած . . .

Ա՛խ, իմ վերքերը՝
Ինձ տոչորել են—իմ հանգիստ խախտւած,
Իմ պսակ ջարդւած . . .

Ջահիլ դարունքիս՝

Ես վիշտ եմ կրել, անյոյս տառապել,
Երկունքի բովում սև մտածմունքիս . . .

Ա՛խ, ես չեմ ապրել՝
Լնիլ դառանցել եմ, անվերջ տանջանքիս,
Մենաւոր կեանքիս . . .

* * *

Ինչի՞ հն պէտք խաւար մըտքեր,
Երբ չեն պարզուում, ելք չունենս.
Տաղտուկ կեանքի մոլի կըրքեր,
Երբ յագեցում, վերջ չունենս:

Ինչի՞ հն պէտք պար ու երգեր,
Չըքնաղ կոյսի սէր բորբոք.
Երբ սիրտ անձուկ, լըքած յոյսեր,
Երբ մարդ չունի օր իրօք:

* * *

Ա՛խ, ես չեմ սիրել. բայց սիրոյ խանդով
Ինձ պէս ո՛չ մէկը չի լինիլ տանջւած.
Բուռըն տենչանքի անհուն կարօտով

Ո՛ւհ, սիրտ չի ճմլած,
Թէկուզ չեմ սիրել: Իմ ցաւած սրտում,
Թող ինձ, ընկերս, սէր մի՛ որոնիր.

Այս դժոխք կուրծքը չի շնչած խնդում,
Չուր մի՛ մորմոքիր,

Ես չեմ սիրելու: Թող սէրը լընէ

Այս ծանր օրին, երբ յոյսս մարեց.

Թող իմ վէրքերից կաթ-կաթ թոյն ծորէ,

Երբ բախտն ծաղրեց՝

Ես չեմ սիրելու... Ու սիրոյ խանդով
Թէկուզ ո՛չ մէկը ինձ պէս չի տանջւած,
Թէկուզ համբոյրի բուռըն կարօտով՝

Ո՛ւհ, սիրտ չի ճմլած:

Ես մի պանդուխտ եմ, մի հիւր եմ այստեղ,
Այս խաւար կեանքում լալական ոգի.
Ա՛խ, մի հարցնիր իմ օրից սրանեղ,
Իմ սիրուց զժգոյն, ցաւը մորմորի.
Թո՛ղ ինձ կարեւելք,
Քոյրիկ, անընկեր:

* * *

Այս իմ արնաթոր սրտի խորքերից
Դու մի հարցնիր, քոյրիկ, կ'արտասուեմ.
Թող լուռ կսկծամ խորունկ վէրքերից,
Բայց միայն երբէք ես չը դարդոտեմ՝
Քան լուցկին կայծած,
բռնկեմ յանկարծ:

Թող ծանր վիշաք ճնշէ իմ հոգուն,
Թախծեմ ողջ օրը ու մենակ շրջեմ՝
Երբ գիշեր լինի սրտկոտոր, անքնն
Մի խուլ անկիւնում թաղուն հոռաչեմ՝
Իմ սէրը—փշուր,
Իմ հոգին—ախուր:

* * *

Մի սիրտ ունեմ կարեվէր,
Ժայռն եմ գնում անընկեր.
Այնտեղ սիրտս բաց անեմ,
Ես ինձ մենակ արտասուեմ:

Մի սիրտ ունեմ կարեվէր,
Ժայռն եմ գնում անընկեր.
Ճակտիս ամպը թանձրանայ,
Գարուն կեանքս սևանայ:

Մի սիրտ ունեմ կարեվէր,
Ժայռն եմ գնում անընկեր.
Ժայռը լռիկ ու խոժոռ,
Ես էլ յոգնած ու անզօր:

* * *

Ցուրտ է դուրսը՝ գոն փոթորիկ,
Անապատի հողմն է ոռնում.
Կլտո՞ր, կլտո՞ր իմ խեղճ սրտիկ
Կրճքիս խորքումն է հեռւմ:

Խորին ձմեռ—սառնամանիք,
Սարսուռ կը զգամ յարածամ.
Անսո՞նն, անտէ՞ր չունեմ մայրիկ՝
Գիրկը հանգչեմ տաքանամ:

Ո՛ւֆ, ես հիւանդ՝ ծերուկ աշուն,
Սիրտս շիրիմ սև, լռիկ.
Լաց ու մորմո՞ք քաշեմ անքուն՝
Ա՛խ, ինչո՞ւ եմ անմայրիկ:

*
*
*

Ա՛խ, աննշան երկրի մի խորը, մի անկիւն
Այս նոր տարնն ցուրտ ու բքից պահելու,
Ցաւ, յուզմունքից իմ տառապած հէգ հոգուն՝
Օ՛, մարդասէ՛ր, աղերսում եմ զիջելու...
Աղերսում եմ... արցունք աչքիս սրակո՛տոր,
Որպէս աղքատ՝ մի փշրանք—չո՛ր կտոր:

Ա. Յ. Յ

Խորին գիշեր է.
Հազար աչքանի
Աստղոտ գիշեր.
Մօտիկ անտառը,
Մեղմ սօսափիւնով,
Հեծում է տխուր.
Կաթնածիր լուսին,
Մանուկ օրերիս,
Լողում է շողուն
Ծով-ձիւն ամպերում.
Եւ հսկայ լեռը
Սուեր է գցել
Գերեզմանների՛
Անխօս խաչերին,
Դժգո՛յն քարերին.
Իսկ ես այդ ժամին,

Շուրջն լսւո, անձանցն
Կանգնած եմ մենակ,
Մենակ, յուսախաւր,
Խորտակւած հողուով,
Վիրաւոր սրտով,
Քո հողակոյտին,
Օ՛, մայր իմ անդին.—
Ու լաց եմ չափում,
Քո հողն եմ թացում:

Քո անբաղդ որդիդ,
Տարագիր որդիդ,
Հեռաւոր տեղից—
Քեզ անց եմ եկել.
Ա՛խ, ծերացել եմ,
Ես էլ ոյժ չունեմ,
Աշխարհում անճար՝
Ես թափառում եմ,
Ես տառապում եմ...
Քեզ անց եմ եկել.
Տեղ տո՛ւր, մայրիկ ջան,
Քո ծոցում պառկեմ

Ու հանգստանամ,
Որից կեանք առայ.
Ես էլ ոյժ չունեմ,
Ծանր խաչի տակ,
Անմիտ կուլի մէջ,
Յոգնել եմ իսպառ.
Տեղ տո՛ւր, մայրիկ ջան,
Օ՛, տեղ տո՛ւր ծոցիդ՝
Համբոյրով անոյշ,
Երգով կաթոգին,
Վառ երազ լինեմ.
Աշխարհից հեռո՛ւ,
Յաւերից հեռո՛ւ...

* * *

Տխուր մահու մեղամաղձիկ
Ես կոչնակն եմ կը զնգանմ.
Տրտում սրտի մենաւորիկ՝
Ես կոչնակն եմ կը զնգանմ:

Ես վիշտ ունեմ—անյուսութիւն,
Անյոյս մայրը ցաւեցաւ.
Ես սուգ ունեմ—իմ մանկութիւն՝
Ա՛խ, արցունքով սև անցաւ:

* * *

Թո՛ղ իմ աչերը յորդ աղբիւր լինին,
Արցունքո՞տ աղբիւր ու քամւի, քամւի...
Թո՛ղ գալ տարիքս չո՞ր տերև լինին
Աշունքո՞տ տերև ու թափւի, թափւի...:

Ա՛խ, մի և նոյն է, թո՛ղ աշուն լինի,
Մի անգամ լինի քամի ու գիշեր.
Իմ վշտոտ սրտին թո՛ղ մի խորշ լինի,
Մի անգամ լինի սև, դաժան ձմեռ:

* * *

Քամին է շաչում, խեղճի հետ լացում,
Խօղական քամին փողոցի միջին.
Հարուստի դուռը քամին է ծեծում,
Տարապահ ժամին արցունքը աչին:

Քամին է խօսում, ցաւից է խօսում,
Աշխարհի ցաւը—ձըմրան բուքը.
Թշուառի բախտը շրջում է դրսում,
Քամու հառաչը—անանկի սուգը:

Քամին է շաչում, անյոյս շառաչում,
Օդի մէջ պտըտում հոգու մրմունջներ.
Երկրի ամեն կողմ կոծկու փախչում,
Ամեն տեղ լցնում խուլ հեծեծումներ:

* * *

Յուրացէք աչեր վերջին խաւարման՝
Կնճռոտ դէմքիս.

Յուրացէք յոյսեր վերջին անջատման
Հիւանդոտ կեանքիս.

Ե՛կ աշխոյժ, աւիւն—աղբիւր՝ կենսական—
Դեռ լամ, տրանջամ.

Ե՛կ խնդում, ծիծաղ—կոյսի տուրեկան—
Սիրեմ, մրմնջամ . . .

* * *

Սիրոյ յնշը արցունք խլեց
Վառ ու գոհար կաթիլներ.
Հանգած յոյսը լուսաւորեց
Իմ մենաւոր սև օրեր:

Եւ անն էս նոր սիրտ առած՝
Կեանք, սիրել եմ քեզ ուխտում.
Իդէալով ոգևորեամ
Ապրել ուզում, սէր երգում:

* * *

Ն. Ե. Ռ.

(Փողովրդ. մօտիւ)

Ծովը յուզող փրփուր-փրփուր
Ալիք կուգեմ ես ըլլամ.
Գնամ ու գամ կըտուր-կըտուր
Քարափ զարնեմ ու յար լամ:

Մատաղ կուսի մարմար լանջին
Վըզնոց կուգեմ ես ըլլամ.
Նշխուն աչեր ինձ միշտ նային,
Սիրտը զարկող համբոյր տամ:

Ես ալիքն եմ փրշուր-կըտուր
Կուգեմ յուզում, որ միշտ լամ.
Սաթ վըզնոցն եմ, աղջիկ, կախ տուր,
Պահ տնւր, Շուշան, պըլպըլամ:

ԲՆԿԵՐԻՍ

Ես երգեցի ծովի ափին՝

Տխուր երգեր տոչորւած.

Սիրոյ յուշեր գարնան արփին,

Կեանքի յոյսեր փըշըրւած:

Վիհ, անյատակ ծովը յուզեց,

Որպէս սիրտը մատաղի.

Լալուկ ալքը խորը սուզեց,

Փրփուր ժայթքեց կատաղի:

Ահն նշխեց ալ-ծիածան.

Ե՛կ, ընկերբս, եկ պարզենք

Մեր մակոյկը ծովում ծածան,

Կեանք-փոթորիկ երազենք:

* * *

(Քօզնիւնիւնից)

Երբ կը վերջանայ դառն աշխատանքի

Քրտնաթոր օրը խուլ չարչարանքի,

Անփնաս չարի, բարիի անճար,

Եւ լոկ կը տիրէ ինձ խոր զգացումն

Յոգնած անբանի տանջւած չարաչար,

Երբ էլ միտք չ'լինի իմ ճնշւած հոգում,

Եւ գիշեր կը գայ, ճ, ինչպէս այնժամ

Ես կ'ուրախանամ, որ ննջեմ, մոռ'նամ:

Եւ դաժան բաղդով նեղութիւնների

Այս կեանքը կ'անցնի անարգ օրերի.

Կեանքն անմխիթար, դժգոյն ու խռով,

Իբ յամառ կռով, իր իզուր կռով,

Անշող իմ սրտին, անօգուտ մարդկան,

Անդօր կանգնելու բարիի պաշտպան.

Եւ մահը կը գայ—կը հրճւեմ ես էլ,

Որ կը մոռանամ իմ անոյժ լինել:

* * *

Ա՛խ, ինձ մի կանչիր, մուսն, ներշնչման
Գարնան՝ նոր վշտի տապովը խոկման—

Կասկածը վերքով,
Կարօտը երգով.

Միրաս մի նշխիր շողշողուն յուշեր,
Միտքս մի ներկիր թըռթըռուն շողեր.

Բաղձանքը անհոնն,
Իր ծալքը հեռոնն՝

Մի բաց կապոյտը տխրամած հովտին
Իմ գլխի վերև, իմ դժգոյն ճակտին.

Որ առաւօտուն,
Անցած օրերուն,

Արևածագի ծով-ժպտուն ալիք
Առնէ իմ հոգին վսեմ ցնորքով.

Բնութեան գրկում, մշուշ իմ գալիք,
Շւարեմ լեռան իր ճամբան ամպով:—

*

Երկինք պսպղուն,
Միրաս երազուն՝

Յափշտակելու լուսնակ գիշերին՝
Իջնեմ հովիտը յսուշիկ ու լըսին:

«Ա՛խ, անոյշ գարուն,
Ա՛խ, աստղեր վառուն».

Յիշեմ իմ օրօր լամ ու հառաչեմ,
Ուրիշ աշխարհներ սիրելու թռչեմ:
Թո՛ղ իմ սրտի մէջ,
Մու՛թ լինի անվերջ:

Ծովի աւազում անդեկ ու անթև,
Իմ նաւեր փշուր մնան խաչածև:

Ա՛խ, ինձ մի կանչիր, մուսն, նար կեանքի,
Նոր բախտի տապով զուր երազանքի.
Կասկածը վերքով,
Կարօտը երգով:

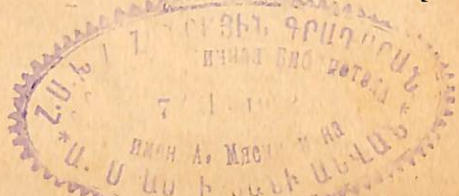
* * *

Դժգոյն՝ փոշուն մէջ, լըռին՝ քողին տակ
Ո՛ւմ սրտիկն էս, լար, ո՛ւմ կեանքն էս, քնան
Հծծիւնը՝ խորո՛ւնկ, ծաղրը՝ յիշատակ,
Ո՛ւմ հոգին էս, լար, ո՛ւմ միտքն էս, քնան

Ո՛վ է թըռթռուն քո լարը շարժել,
Մատերը մոմի, դողդոջ ու լալուկ.
Քեզ հետ միասին նըւազ հառաչել՝
Անուրջին՝ մէջը ճակատը դալուկ:

Ո՛ւր են այժմ այն աչերը մուգ-ծով,
Խաղաղութիւնը, երբեմնի կրակ,
Որ տանջւած ունի սև օրւան լացով.
Ցնորք իր սէրը, բախտը դժնդակ:

Դժգոյն՝ փոշուն մէջ, լըռին՝ քողին տակ,
Ո՛ւմ հոգին էս, լար, ո՛ւմ միտքն էս, քնան
Հծծիւնը՝ խորո՛ւնկ, ծաղրը՝ յիշատակ.
Ո՛ւմ սրտիկն էս, լար, ո՛ւմ կեանքն էս, քնան

ՀՀ Աղգային գրադարան

NL0335928

33709

15 4.